

Global uddannelse af omsorgsgiverne for verdens forældreløse børn

– Fair Start Lifelong Learning projektet og den internetbaserede uddannelse

Af aut. cand. psych. Niels Peter Rygård, www.tilknytningsforstyrrelse.dk

Hvor mange børn taler vi om – hvor vokser de op?

På global basis er der ca. 143.000.000 forældreløse børn, svarende til Ruslands befolkning, eller halvdelen af USA's. Langt de fleste har levende forældre, men lever uden kontakt med dem. En meget lille del af de yngste bliver adopterede, en noget større andel lever i plejefamilie eller institution, resten lever udenfor de sociale institutioner.

I Europa er der for tiden 90.000 0-3 årige anbragt i offentlig omsorg, hvilket er 5-10 % af samtlige anbragte europæiske børn/ unge. Tallet er stigende på trods af at børnetallet er faldende. I Danmark er ca. 15.000 anbragte, heraf er ca. 650 under 3 år. Anbringelsesformen for småbørn i Europa går mod brug af familiepleje, fordi børn udvikler sig langt bedre der end på de gammeldags institutioner: Rumænien har på 10 år flyttet 90 % af institutionsbørnene ud i plejefamilier, I Italien og Spanien kan småbørn ikke blive anbragt i institutioner. Dette har imidlertid også sine problemer: det er vanskeligt at uddanne og føre tilsyn med plejefamilier, som ofte lever meget spredt, og der er ofte ikke midler til at samle dem, få børnene passet, etc. Det er også muligt at gøre institutioner til gode menneskelige fællesskaber, om end vanskeligere.

Baggrunden for Fair Start

I 2006 fik jeg den tanke, at det ikke så meget er personalemangel og mangel på penge, der skader især 0-3 årige på børnehjem – det er først og fremmest måden arbejdet organiseres på i hospitalslignende organisationer: manglen på stimulation og samarbejdsformer, hvor børn ikke er i et erfaringsrum, der kan give dem kompetence i sociale relationer, tidlig stimulation, tilknytning. Ekspertise som danske pædagoger og professionelle har udviklet i årtier, men som stort set ikke findes i andre lande. Pasning i "Hospitalsmodellen" er farlig for børns fysiske, følelsesmæssige og sociale udvikling, se f.eks. dette kun 4 år gamle europæiske eksempel: <http://www.youtube.com/watch?v=AKkuDNJwINC> .

Da jeg i mange år har arbejdet med at behandle tilknytningsproblemer og understimulering hos danske børn og adoptivbørn fra ringe børnehjem, var det nærliggende at skabe en forskningsbaseret uddannelse på en række sprog, som børnehjem og plejefamilier kunne få gratis adgang til, og jeg brugte et par år på at lave et forskernetværk og surveys.

Det er en kendsgerning at mange forældreløse børn fortsat vil vokse op i institutioner i de kommende år, derfor blev projektet først og fremmest rettet mod børnehjem for at afbøde de værste virkninger, uddannelsen bruges også af plejefamilier/ deres tilsynsførende.

Sammen med Social-og-Sundhedsskolens medieafdeling i Århus - og med Dansk Psykologforenings og Adoptionsnævnets opbakning – fik vi startet et projekt i EU's Leonardo division, som beskæftiger sig med livslang læring. Det løb fra 2008 til 2010, og fortsætter nu i et projekt til udbredelse af uddannelsen i Østeuropa, Fairtrans.

Fair Start består af en dansk projektstyringsgruppe og en række medlemslande: Rumænien, Tyrkiet, Spanien, Italien, Grækenland, samt to organisationer i Schweiz og Østrig. Efterhånden er opstået: en styringsgruppe, en gruppe af EU partnere, en gruppe af børnehjemsledere og familieplejeledere som har testet og medudviklet designet, en gruppe af eksperter i internet læringsprogrammer (e-learning), en medieproduktionsgruppe, og et forskernetværk. Der er fokusgrupper for interesserede professionelle og beslutningstagere i hvert land.

Projektets opgave var i medlemslandene at udvikle og praksisteste uddannelsesforløb for professionelle (børnehjemsmedarbejdere, plejefamilier, mor/barn projekter, gadebørnsprojekter), som arbejder med anbragte børn, især rettet mod 0-3 årige. Uddannelsen udvikledes derpå videre i medlemslandene, blev rettet til igen, og efter en endelig version blev resultatet samlet i en række forslag til fælles EU uddannelsesnormer for personer, som arbejder med anbragte børn.

Her kan du se uddannelsen

Adgang til uddannelsen på engelsk: www.fairstart.net/training. For andre sprogversioner (tysk, spansk, catalansk, rumænsk, italiensk, græsk - klik på landets flag).

Til undervisningen af personale/ familieplejegrupper er udviklet 15 internet undervisningsmoduler (klik på "sessions" og gennemgå et modul ved at klikke på "continue"), og en "handbook" i programmet for tilsynsførende/ ledere i gennemførelse af programmet.

Principper for uddannelsen

Uddannelsen/ udviklingsforløbet er:

- *Gratis og kræver kun en internetforbindelse og en projektor eller et TV.*
- *Foregår som en del af hverdagsarbejdet:* deltagerne arbejder på arbejdspladsen skiftevis med teori og praksis, og optager egen praksis på video til diskussion og refleksion. Man lærer ved at praktisere og reflektere over sine erfaringer og undervisningsmaterialet. Den foregår endvidere også som et organisationsudviklingsprojekt: opgaven er dels at skabe reflekterende og selvstændige medarbejdere, men også at udvikle samarbejdsrelationerne (medarbejdere/ medarbejdere og medarbejdere/ ledelse) i den organisation, der påtager sig at anvende programmet.
- *Deltagere er aktive medudviklere:* ligesom hvert land udvikler sine versioner fra en række fælles elementer og principper, udvikler hver institution/medarbejdere og tilsynsførende/familieplejere sin lokale måde at realisere grundprincipperne. Man designer sin egen praksisversion ud fra de fælles elementer i overensstemmelse med lokale forhold og kultur.
- *Den foregår på ens eget sprog.*

- *Uddannelsen er internetbaseret. For at give muligheder for selvstudium og for at kunne nå afsides beliggende steder, og for at kunne skabe netværksmuligheder lokalt.*

Internetuddannelsens opbygning

Institutionsleder/ familieplejeleder og en udvalgt instruktør får en fælles håndbog til gennemførelse af træningen og kører parløb hele vejen gennem uddannelsen. Instruktør kan være en ekstern person (lærer, socialpædagog, universitetsmedarbejder) eller blive udnævnt af en institutionsleder. Det kan være en tilsynsførende for plejefamilier.

Institutions/familieplejelederen og instruktøren starter med hver sin screeningsundersøgelse. Instruktørens spørgeskema kortlægger grundigt hvordan der arbejdes med barnet og dets fysiske miljø. Lederen kortlægger dels leder/medarbejderrelationer, dels medarbejder/medarbejderrelationer. De 2 skemaer danner udgangspunktet for en diagnose af hvilke pædagogiske praksisformer de især ønsker at udvikle, og hvilke samarbejdsrelationer der skal til for at ændre praksis og gennemføre forløbet.

Alt efter indledende standard og ressourcer hos brugeren tager programmet 1-2 år at realisere.

Træningssessionerne

Træningen foregår i 15 stk. 2 timers sessioner på arbejdspladsen, hvor instruktøren først selv har gennemgået sessionen og præsenterer stoffet for personalegruppen ved hjælp af computeren og evt. en Powerpoint projektor med lyd. Stoffet kan printes ud.

Hver session er opdelt i:

- *Opsamling af det praktiske projekt/ erfaringer fra sidste session til denne. Gennemsyn af video/ billeder/observationer med det man har forsøgt at praktisere.*
- *Hvad handler denne session om?*
- *A: teori om ugens emne med videoeksempler, og teoriens konsekvenser for professionel praksis.*
- *B: forslag til praksisformer der realiserer teorien indtil næste gang*
- *C: checkliste: har vi forstået indholdet rigtigt?*
- *D: planlægning af praksisarbejde med emnet indtil næste modul – inkl. Video/fotos/observationer*
- *E: Evaluering af denne sessions forløb*

Sessionerne starter med elementær viden og små praksisøvelser, går videre til ændringer af omsorgspraksis, fysisk stimulation af spædbørn og hjernens udvikling, dernæst relationsudvikling mellem børn og voksne, understøttelse af venskaber mellem børn indbyrdes og opbygning af gruppeidentitet, træning af indlæringsfærdigheder, og slutter med at nedbryde sociale barrierer mellem opholdssted og omgivelser. Sessionerne kan gentages eller spredes over flere møder. Hovedreglen er at man ikke går videre, før man har forstået, planlagt og praktiseret/ reflekteret over et emne.

UDDANNELSEN BREDER SIG TIL 3. VERDENS LANDE

Næste skridt er udvikling af versioner for 3. verdens sprog og gennemføre effektstudier. Frivillige professionelle verden over har engageret sig i at oversætte programmet til yderligere sytten 3. Verdens sprog. Forskerne Robert McCall og Chris Groark fra Pittsburgh University Office of Child Development laver effektstudier på de 8000 indonesiske børnehjem hvor programmet netop er blevet standarduddannelse for alle medarbejdere i samarbejde med den indonesiske regering. Den tyrkiske psykologforening vil uddanne de psykologer der er på tyrkiske børnehjem i programmet, Adoption Center Danmarks medarbejdere er blevet uddannet som instruktører, etc. etc.

Til orientering om forældreløse børn se også siden www.globalorphanage.net (vælg sprog øverst, klik på "video" og klik på én af fire undervisningsvideoer).

Læsere er velkomne til at kontakte forfatteren på npr@erhvervspsykologerne.dk.